

ШЫН

СЭКП Тыва обкомунуң, Тыва АССР-ниң Дээди Соединиң болгаш Министрлер Чөвүлелиниң органы

№ 156 (12246)

1983 чылдың июль 7, четверг

1925 чылда үндөспөттүгөн

Өртүө 3 коп

ПАРТИЙНИ КИЧЭЭНГЕЙНИ-МАЛ ЧЕМИНИН БЕЛЕТКЕЛИНЧЕ

СЭКП ТК-ның май (1982 ч.) болгаш июль (1983 ч.) Пленумдарының шийиртерин күүсөдир дээш, Тываның көдээ ишчилеринин политиктиг болгаш күш-ажылчы белик көдөрүшкүнүң ажалдыг турарлар. Амгы үеде олар көдөрүшкүнүң мал чөмнүнүн белеткелинче уламдыгын.

СЭКП райкомпариниң, совхозтарда партия организацияларын хой нурууу инитиңи мадынга четир, эки шыпарыг мал чөмнүн белеткел азырын чутугаа көрүп, сизин кезиндегине белеткел дугайында айтырылганы бирозаларга, партия, парком хураалдарына чутулашкан, кампанияны организация эрттеринин организация-политиктиг хемчеглерин, социалист чарыштын негеделерин, шаңнап-макталарын хемчеглерин ажалдап кылган. Мал чөмнүн белеткел бригадаларда болгаш азелоларда партия, партия-комсомол бөлүктөрүн тургускай. Дуржулагы лекторларын, политинформаторларын, агитаторларын оларда быжыктаган. Бу бүгү коллективтериниң малын ажалдаарына, күш-ажылдыг бүдүрүчүлүгүн бедилерин, кулаамдарын илеретерине дуздалар. Ам сорууга болза партбөлүктөрүн, бүгү көдө коммунисттерин дайынчы арга-шындыг бедилерин болур. Шаң мдыг хемчеглерин СЭКП Барыш-Хемчик, Чоюн-Хемчик, Кызыл, Улуг-Хем райкомпары, «Тилдегер», СЭКП-ниң XXV съездин аттыг. «Күш-ажылдыг хөстүү», «Барыш», «Хемчик», «УТКА 25 чылы», «Коммунисттериниң» совхозтарын, Дуржула станица-паркомпарын алган, египтерин ортузунга күш-ажылдыг шын организацияларынче, сагыла-чуруну быжыкталарынче кичээлгенин салган. Үгүнде даан ажал-агылар бо хүндере мал чөмнүнүн белеткелинче кирипкен.

Ыччалза-даа республиканың чамалык совхозтарын партия организацияларын инитиңи мадынга чөмнүн белеткелинче баш бурунгар сатып салбай, удуруткучларын, египтеринин илеретерин паркомпарларга, партия хураалдарына чутулашкан, контролга алаачи келгенден кампанияны көпкөк белеткелди жуурашкан. «Төдөн», «Бай-Тал», «Май 1», «Нарын», Тока, Ленин аттыг, «Чая өрүк», «Кызылдар» совхозтар трактор-биле сизин кезер маңналарын, пресеполонисттериниң септегезин мынчага чедир досопкан. Оон аңгыда мал чөмнүнүн белеткелинче партияны чорутууларын база масса-политиктиг ажалдыг тодарай планларын тургустууларын, күш-ажылчы маргылааның негеделерин ажалдап кылбап болуп турар. Ол четтестерин кыска хуусаада чайладыр ужураут.

Республиканың көдө ажал-агы бүдүрүгезинде дөрт муң хире коммунисттер ажалдап турар. Ол — уузг күш. Партия организацияларын хуураалдарына болза коммунисттерин чутугаа кампанияны харыскалгыч уастоттарынга быжыктаар, оларын удуруткучу бригада, азело бүрүз шанын оонадаларын болгаш социалист хуураалдарын мыан-ла күстеккен, египтеринин ажалдаарына, чуртааларына болгаш динитиңиң бүгү-ле таарычалыг байдалды тургускай, социалист чарыштын, идеолотуг, масса-политиктиг ажалдыг дөңгөй организациялар турарын чедир азырын болур. Коз-ла сорууга — инитиңи мадынга четир, эки шыпарыг мал чөмнүн белеткелерин болгаш. Ыччалган мал чөмнүн белеткелни тускай адыр болур, бригада керээзи-биле ажалдаар бригадаларын, азелоларын тургузаар, мал чөмнүн белеткелер болгаш шыгаар депиндегил аргаларын ажалдаар, мурунчык дуржулаган негеделер. Мал чөмнүн белеткел чутугаа херектиң адыр бүрүзүгө партияны удуруткучу күш-агылар, оларга партияга салдар четкен турарын СЭКП райкомпары, паркомпар чедир адыр ужураут.

Социалист чарыштын дөңгөй организацияларынче партия организацияларын хүн бүрү сатып салыр хуураалдарын. Кым мурун, кым хожудал турарын хүнүң көргүзүг самбыраларына азыр. Чарыштын түпселин айткан хуусаа-ында доктаамал үндүрер, тилекчилерин шаңнап-мактар.

Мал чөмнүнүн белеткелчилеринин ортузунга масса-политиктиг ажалды СЭКП ТК-ның июль (1983 ч.) Пленумунун шийиртеринин дөңгөй чорудар. Сизин белеткел бригада, азело бүрүзүгө идеолотуг азелолуң тургузаар. Политинформация, агитаторларын беседиз доктаамал эрттерин хандыр. СЭКП ТК-ның июль Пленумунун болган СЭКП-ниң Дээди Соединиң сессиясынын мадыналарын утказын болгаш ужу-дузанын олар чедир тайылбырлап, пропагандалар, районун, совхозун, бригаданын амыралы, соруугаары-биле сырып холбаар хуураалдарын. Ычачи ажал-ишчилерин беринген оонадаларын күүсөдиринче мобилизастап шылаар.

Мал чөмнүнүн шыпарыг белеткелчилерин партия организацияларын чорутуу сатып салыр. Белеткел мал чөмнүнүн шыпарыг дайынчы арга-шындыг, идеолотуг, масса-политиктиг ажалды амгы үең негеделерин дөңгөй чорутууларын узуу-биле хамаарыр. Мал чөмнүн хой болган шыпарыг болуру инитиңи мадынга баш санын өстүреринче, оң продукттууун бедилерин дуздалар. Алыч-чөм программазын ботандырарына ол уузг салдарын чедир.

Республикада мал чөмнүн белеткел чутугаа кампания эгелзэн. Ону чедикшиңиң эрттерин — партия организацияларын дайынчы арга-шындыг, идеолотуг, масса-политиктиг ажалды амгы үең негеделерин дөңгөй чорутууларын узуу-биле хамаарыр. Мал чөмнүн хой болган шыпарыг болуру инитиңи мадынга баш санын өстүреринче, оң продукттууун бедилерин дуздалар. Алыч-чөм программазын ботандырарына ол уузг салдарын чедир.

Ю. В. АНДРОПОВУН Г. КОЛЬ-БИЛЕ БЕСЕДАЗЫ

Июль 5-те Кремльге СЭКП ТК-ның Чингине секретары, ССРЭ-ниң Дээди Соединиң Президиумунун Даргазы Ю. В. Андроповун Республика-ның Федеративтүг канцлеры Г. Коль-биле ужурашкы-ны болган.

Ю. В. Андропов биле Г. Коль бот-боттары-биле хуула таны-жар аргалыг болгашыга сеткил ханышкынын илеретип, совет-барыш-терман харыл-зааларын болгаш делегейин, илаңгыя Европада байдалын, принципалдыг элзэн хой ай-тырылганын талзы-биле болгалдарын ажим-биле со-лукканар.

Ю. В. Андропов канцлер Г. Кольду болгаш оралачы канцлер Г. Д. Геншерин ССРЭ-де келгенге байыр чедирген. Совет Эвилели ГФР-биле харылзааларын бир-ги чегериг кылдыр көрүп ту-рар деп ол ооналал демек-те-лзэн. 1970 чылда Москва ке-реэзин чарган үедең бээр Со-вет Эвилели болгаш ГФР бот-тарын аразында эки харыл-зааларын калбартырың ужу-рутузун болгаш үстүңдө-лүг оруп эртен. Со-вет удуруткучлар ыңдыг хар-ылзаалар моон-даа сонгар-чогумчалыг уламышкыны-биле калбарып болган ий чурт-туу улуустарын эрге-ажыл-чарыга, бүгү Европаның эрге-ажылчарыга болгаш бүгү-инитиңиң тайбыңың херээ-ниңде дүгжүр болурун күсеп ту-рар.

Оон-биле холбаштыр Евро-пада ядролуг чегелешкенин-иниң чаа уруктарын баш удуру чутулаар арга чок улам күштедириниң болурун, илаңгыя дугайында айтырыштын онза ужу-дузаның бооп тура-рын Ю. В. Андропов чутуа-лаан. Херектин ужуру болза, Европада стратегтиг байдал-ды ССРЭ-ниң болгаш оон эвилелчилериниң амыралыг эрге-ажылчарыга удуру үндө-лүг биле өскөртүп дээш, НАТО бөлүгелешкенин кылып турар оралачышкыны-ның дугайында бооп турар. ГФР-ниң девискээрин Совет Эвилелине болгаш оон эвилелчилеринче шыгаан наан баштагы согушкунуң аме-рик ядролуг ракеталарын са-лык үндүрүр шөү кылдыр деп турар. Ол дээрге ССРЭ-ге удуру меңеп черден дайынчы катал өскөдүп үндүрүрүн кыжанышкыны катал тур-гузары бооп турар хевирли-дир.

Совет Эвилели Европада ядролуг чегелешкени дугайында АКШ-биле чутулаажышкыны-ны эки түпсөлдөрүн чедир алыр деп сеткилдин ханы-зында күзө-биле эгелзэн. Бистер Европада ядролуг удуру тургустуу депинде, дөңгөй айыл чок чорутуу принцип шын шыгыг салгылаш, аны-ка кызыдарынче чүтүк турар бис. ССРЭ чутулаажышкыны-нада киржиң турар талалар-ның болгалдарын өөренип көөр, ийиң таланың эрге-ажылчарын барымдаалап көргөн кайы-даа талага таарычалыг дугу-рулашкан чедир азыр дээш болурун-ла чүдүлгөш шүтү-зүн кылып турар. Ындыг тур-буже, АКШ-тың тургузу НАТО чурттарында бар ортумак ыракшылдыг ядролуг чеге-сизин ыңгыжамырларын хол де-бей арттырышкан. Совет Эвилелиниң боо-чегеэз чы-гыс таланың дүжүрүнине у-лаңыс бооп турар. Бистер, чижээлээр, Англияда бол-ган Франшида бисе удуру тургускай ыңдыг хевирин хой саныг ядролуг чегесикти барың база барымдаалайын болуп болбас бис.

Бистер девискээринин ханы-зында объектилерге дээш, үгүлээр аргалыг ядролуг чегесикти ССРЭ-ниң мурун-гы чанынга тургускай, АКШ бо-дуң арык эргегин байдалга тургузарын күзеп турда, ССРЭ оон-биле дөмөк чегесикти АКШ-тың чанынга бир-ле черге тургускай болгаш, америк логика-биле алгара, тургуспас-даа ужуру бооп турар-дыр.

Барың Европада чөа аме-рик ракеталарын чорутуу эки-кеңешинин соода, ССРЭ чамалык чүдүлгөш көпшээр-гичи эгелээр ужураут деп, НАТО чурттарынын политик-тиг үргүчү катал-катал чуту-лаш турарлар. Ол-ханы

болгаш айымалыг азышкыны-дыр. Бир эвес ракеталарын тургуза бээр чүе болза, бис-тер боттарының тургузу-вустан ойналас-лаа боу-тур, олар камгаламыстың кош-катпас-даа, а харин ССРЭ-ниң болгаш оон эвилелчилер-иниң айыл чок чорутуу кам-галаарынын чогуру үезинде болгаш дөңгөй хазың хем-чеглерин алыр апар бис.

Болуңа америк ракеталар-ны тургузарында, бистиг хазың хемчеглеринин, Евро-паның төүнгө массалыг узу-лашкынын бүгү хевирлерин эңдере моончорунде ГФР-ниң чүңү чедир алымынга илеретип турарын Совет Эвилелиниң биле алыр берге-лүп деп, Ю. В. Андропов чутуа-лаан.

Херектериниң амгы байдал-ын үезинде Европа зоназын-да ортумак ыракшылдыг со-вет ракеталарын дээрге чуту-лаш НАТО чурттарынын ол зона-да ортумак ыракшылдыг я-дролуг чегесиктерин удуру хем-чеглер-дир. Олар ГФР-ниң чегесикти күштеринче ула-тышкан. Ыччалза-даа бир эвес барыш-терман черге аме-рик ракеталарын тургузуп-тур чүе болза, байдал өскөртүп чүе болза, ГФР-ге хамаарыштыр шериг айымалы дик хой ка-тал уладыр. Бистиг ийи чурттуң аразында харылза-ларга чамалык парымдаажыш-чар база-ла чайлаш чок

апар. Ыччалга ГФР-де бол-гаш ГДР-де неменгерге ха-маарыштыр канлыг болуруу дээр, бир-ле клонинг чоси-ла чаа чутулаашышкыны, олар бот-боттарының раке-тардан тургустууга сырып херин аразында көрүжү апар ийиң.

Европада ортумак ыракшыл-дыг ядролуг чегеэз көүдө-лүгүн орнуңа; ону дыка ы-зырғаш, бистиг дикте болгаш бүгү делегейде байдалы оон-биле дыка өскөдүр дээш, амдызында бар болурун арга-зын ажалдаар, ёзууг ак сеткилдиг, ийи таланың эрге-ажылчарын барымдаалап ду-гуржулаш чедир алыр дээш, азыр дээр эвес ийиңа? Амды-зында оларын тургузуу эге-лзүнде, дугурулга чедир ал-дыннып болур-дур.

Айыл чок чорук талазы-биле Совет Эвилелиниң төү-нүң чылдагыштары-биле тур-густууга херектелерин ГФР-ниң чазаның билит турары-ның дугайында канцлер Ко-льдун медетелеринче Совет Эвилелине кичээлгич салган. Бир эвес алыс сөстөр ГФР-ниң херек кырында политика-зынга илереттер чүе болза, бистиг ийи чуртка-да, Евро-пада тайбың херээге-даа ды-ка эки ботур ийиң.

Бот-боттарың билчириниң оруу болза, чаагы тура-со-руңу тайбыңың болгаш чаа-гай кожа-хелбээ догунулаш-

(СЭТА).

ЧУГААЛАЖЫШКЫННАР ДООЗУЛГАН

СЭКП ТК-ның Чингине се-кретары, ССРЭ-ниң Дээди Со-единиң Президиумунун Дар-газы Ю. В. Андроповун бол-гаш Германиянын Федератив-түг Республиказынын Феде-ралдыг канцлеры Г. Кольду түнүс беседазы июль 5-те хүнүн ийиң чартымында Кремльге болган. СЭКП ТК-ның Политбюро кеңигүүн, ССРЭ-ниң Министрлер Чөвү-лелиниң Даргазынын бирги оралачызы, ССРЭ-ниң даш-тыкы херектер министри А. А. Громыко болгаш Федералдыг канцлерин оралачызы, ГФР-ниң даштыкы херектер

министри Г. Д. Геншер бесе-дага кирипкен.

ССРЭ-ниң болгаш ГФР-ниң аразында харылзааларын Москва керээзинге үндө-лөш, ийи чурттуң эрге-ажыл-чарына, Европаның болгаш делегейин айыл чок чорутуу эрге-ажылчарыга дүшү-пүр болурун шаа-биле улам ийиң хөгжүдериңе утландыр ол харылзааларын принципалдыг айтырылганын та-лазы-биле санал-оонадарын

солуктуу күчүң үргүлчүлзөн.

ССРЭ болгаш ГФР Москва керээзинге дайыншаан, эр-кен чылдарын дүргүзүз бот-боттарың билчир, тургус-тууң келген айтырылганын ийи талалар шийиртер арга-лыг болгаш Ю. В. Андропов демектеген. Ол дуржула — бистиг калы чедир алган байлааныс-тыр. Делегейин амгы нарындай берген байда-лында ону төтөгөзөви чуту-ла.

Москва керээзинин болгаш ийи чурттуң аразында оон да-раазында ат салдынга дүгү-жугаларын баазаында үн-дөшкөн, ССРЭ-ниң болгаш ГФР-ниң аразында харылза-ларын хөгжүдери дээш ГФР-ниң чазаның туржун тура-рын барыш-терман таладан база катал-бузуреткен.

ССРЭ-ниң болгаш ГФР-ниң аразында ийи таланың калы ажалдажылганы болурун

(СЭТА).

РЕСПУБЛИКАНЫН СИГЕН ШӨЛДЕРИНДЕ

КАА-ХЕМ РАЙОНУНУН ажал-ишчилерин инитиңи ма-дынга четир сатып, эки шыпарыг мал чөмнүн белет-келер дээш күженишкенин ажалдап турар. Бо хүндере районда жиниңи-биле 416 гектар чериң сизин кестен-ген, 85 гектардан болуудун.

Сизин белеткел «Улуг Октябрь» совхоз организация чорудуп турар. Ажал-агы бо хүндере 81 гектар чериң сизин кестерген. «Елсейир», СЭКП-ниң XXV съездин ат-тыг совхоз мал чөмнүн белеткелеринче база демип кирген. Бо хүндере 70-70 гектар чериң сизин кезип, белеткел.

Амгы үеде районда 10 ме-ханизаторлар азелода 72 механизатор хаара туттуган. 65 трактор, сизин кестер 25 машина, 10 дырбааш, вита-минерин сизин далганы кызыр 2 агрегат сизин кестерде бы-жыглаттыган.

Витаминиң сизин далганы белеткел ажалдарга «Бү-рен», СЭКП-ниң XXV съезди-ниң аттыг совхозтар багай эвес темпалыг кирген. Бо хүндере 62 тонна бедик шыпарыг сизин далганы ук ажал-агылар белеткел алган.

Ч. ХОВАЛЫГ.

ЧӨӨН-ХЕМЧИКТЕ «Чыраа-Бажы» совхоз мал чөмнүн витаминиң сизин далганы белеткелериниң организация эге-лзэн. Мында коммунист Да-дар-оол Монгуш удуруткан азело кижиден тургустууга азело

ТЫВА АССР-НИН ДЭЭДИ СОВЕДИНИН БЕШКИ ЧЫЖЫНЫН ЧЕДИГИ СЕССИЯЗЫНЫН АЖЫТТЫНАРЫН ДУГАЙЫНДА

Тыва АССР-ниң Дээди Со-вединиң бешки чыжынын чедиги сессиязын 1983 чылдың июль 8-те 10 шанта СЭКП Тыва обкомунун Политиктиг чырыдышкыны бажынында ажиттылар.

ТЫВА АССР-НИН ДЭЭДИ СОВЕДИНИН ДОКТАМАЛ КОМИССИЯЛАРЫНЫН ХУРАЛДАРЫНЫН ДУГАЙЫНДА

Тыва АССР-ниң Дээди Со-вединиң доктаамал комиссия-ларын хураалдары 1983 чыл-дың июль 7-де 10 шанта Со-веттер бажынында болур.

ТЫВА АССР-НИН ДЭЭДИ СОВЕДИНИН ДЕПУТАТТАРЫНГА

Дээди Советтин чедиги сес-сиязында келген Тыва АССР-ниң Дээди Соединиң депу-таттары 1983 чылдың июль 7-де 8 шанта 18 шанта че-дир Советтер бажынында бү-рүткөр. 1 кат, кабинет № 107, телефон 2-55-42. Июль 8-те СЭКП обкомунун Поли-тиктиг чырыдышкыны бажы-нында 8 шан 30 минутада бүрүткөп эгелээр.

ТЫВА АССР-НИН ДЭЭДИ СОВЕДИНИН ДЕПУТАТТАР ТӨЛӨӨКЧИЛЕРИНИН ЧӨВҮЛҮЛИНИН ДУГАЙЫНДА

Тыва АССР-ниң Дээди Со-вединиң депутаттар төлөкчи-лериңин чөвүлелиниң ху-раалы 1983 чылдың июль 8-те 30 минутада СЭКП об-комунун Политиктиг чыры-дышкыны бажынында болур.

РАЙОН СОВЕДИНИН СЕССИАЗЫ

Улус депутаттарының Сүт-Хол район Соединиң организация бирги сессиязы дүүн болуп эртен.

Анаа организация айтырымы чутуа-лашкан. Улус депутаттарының Сүт-Хол район Соединиң күсүмунун даргазы-га Т. Ш. Сарыларын, күсүмун дарга-зын бирги оралачыныга К. И. Монгуш-ту, оралачыныга С. К. Ондарын сой-таан.

Сессия дараазында «1983 чылда Сүт-Хол районунуң экономиктиг болгаш со-

циал хөгжүдериңиң күрүне планы база СЭКП-ниң XXVI съездинең шийир-териниң дүшүрүп районун чер-чөт Со-веттериниң сорулгалары деп айтырымы чутулашкан. Ол талазы-биле илеткеди район Соединиң күсүмунун даргазы Т. Ш. Сарылар кылган.

Сессияны ажалында Тыва АССР-ниң Дээди Соединиң Президиумунун Дарга-зы М. К. Мендуме кырап, чүе тутуа-лаан.

Күш-ажылчы коллективте кижии

КОММУНИСТ СЕЛЕЗНЁВ БОЛГАШ ООҢ БРИГАДАЗЫ

«Волна» бүдүрүгө катты-жымшкыны бот-оругла-чарылгалыг бригадаларын бирозонин удуруткучу ко-ммунист Борис Степанович Се-лезнётун организация ажал-ының болгаш оон удурткан бригадаларын дуржулаган тайылбырлап көргүскөн тус-кай плакатты СЭКП-ниң Ново-город обкомунун чанында информация пропаганда тө-лү паралаң. Дуржулаган ми-чаар көргүзүп негеделери чутугаа ужуру-дузаны болуп турар.

Күш-ажылчы кижиялениң боттутуу барымдаалар чагыс аай керээ ёзуугар ажалдаар бригадаларын «Волна» бүдүрүгө катты-жымшкыныга тургузуу эге-лзүнде бээр ийи чыл безип четпезен. Чаа принцип ёзуугар ажалдаар комсомолчу-ажи-тар бригадалар удуруткуч коллективте ат-алдарыг кижиге мычарда санаадап турган.

Борис Степанович бригада-лы тургузарын эки тура при-нципий ёзуугар ботандырған. Коллективти сырып катты-жымшкыны, ийи херек дээш кижии бүрүзүң харыскал-гы болурунче, ол чаагы чы-чыгыс бригада кижиялениң кижиялениң оона кичээ-гейин коммунист бригадир утландыр келген. Б. С. Се-лезнётун ботуу ботуу ботуу удурун ажиттарга көрү-зүп турар.

«Ажиттар ажал», «ажы-тыг эвес ажал» деп билиш-киппер чоруту чедир эге-лзэн. Ам кандай-даа даал-ганы бригада кижиялениң кү-зөлдү-биле сорук кириш-киниң күүсөдир турар. «Ки-жи бүрүзү — коллективте, коллектив — кижии бүрүзү-ге» деп принцип бригаданы амыдыралың хожуулау бол-ган.

Бригадада аажы-чаңың чаагы байдалы көр көрүзүг-

га, Новгород хоорайның хүн-дүтүу хамаатыныга сой-ган. Ол дээр — оң ачы-ханымыларын бүгү-иниң үчөзөшкени-дир.

ЧУРУКТА: заводтун радио дайымдыгының редактору Л. Е. Пыльниковаың брига-да Б. С. Селезнёвтан ин-тервью алы турары. Күш-ажылчы коллективте кижия-лениң харылзааларын дугайында дайымдыгыны бе-леткелз.

А. ОВЧИННИКОВТУН фо-тозу.

СЭТА-ның фотохрониказы.

КӨДЭЭ ИШЧИЛЕРНИН КАДЫКШЫЛЫ ДЭЭШ

Партиянын XXVI съездинде СЭКП ТХ-нің Отчет жеткелгенде мында деп айткан. «Совет кичи кезеде, каяа-даа чораш, бедик мергежилдиг болгаш кичээлге ийи медицина дузанын алдын дээш бүгү түспөй калдыр керек». Ол сөстөр-чонуну кадык камгала алба-нылга курне эрге-чагырга-зынын органиниш ажил-чорудулазын программаи болур. Чугаа совет кичини кадыктын дугайында чорун турда, аяаа ийи чегерин айтырып турбас учурулуг, СЭКП ТХ-нің июль (1983 ч.) пленумунун шийтирлеринде кадык камгала ажилдакчыларын мурунда улуг со-рулгалар салдырган, кадык камгала ажилдакчылары ону моон сонгалары аякшып-га мол угаанышкын кылдыр хулээп алган.

Районуну чер-чер Советте-риниң девискеринде меди-цина хандырылганын, ха-мааталарын кадыктын кам-галазын дугайы маааа чугаалап керейи. Районуну ажилдакчы чонуну ажилдак-чыла чогур оран-сана-беле-дериниң 146 орунуг район эмилегеи бар. Ол кичи эк-нээр, терапия, гинекология, туберкулез, хандырылгы аарылар, уруглар эмнээр салбырларын, элчегеде 150 кичи хулээп алып поликли-никалык, совхозтар төптери-де фельдшер-акушер пункту-лары аякылдыр турар. Меди-цина албан черлериниң чет-кени чыл келген тудум кал-барып, оларын материалдык баазаы быжыгып турар. Он-гу беш чылда болгаш он бирги беш чылдын эртенге үзүндө уруглар салбырын-чонуну шолуп алгыткан, рай-онуну санжиданчылыгы-нын, автографик, хен чуур черия, аптекалык чаа ту-дуу ажилдагы кичирген, рентген өрөөлүн эде дерш

тургускан. оптика мастер-скаяны аякылган. Медицина ажилдакчыларын четкелде, ажилдакчылары чугула чери ээшен турар. Чер-чер Советтери бо чугула айты-рыже база хой кичээлге ийи угаандырган. Эмчи дузаны-ныч тускайжыттыган хен-дерлерин органиастаары доктаамал сайыраңгайжыт-тынын турар. Ортумак эрте-минг эмчи кадрлар-биле ра-йон 83,6 хуу четкелетинген. Фельдшер-акушер пунктула-ры кадрлар-биле бүрүн хан-дыртыган.

Медицина кадрларын-чонуну профессионал беткелетин дугайында айтырып док-таап керейи. Соолуг беш чылда тус чериң болгаш төн баазааларга 18, республи-каның эмилеге албан черле-риниң баазааларга 22 ортумак эртенгич эмчи мергежилни берткен. Ол айтыргыны чу-гулаан турар бис. Чуге дээр-ге бедик мергежилдиг спе-циалист ажилдакчы хама-арынын эки болур. Медици-на ажилдакчыларын амы-рал-чурттагаларын ханы билги, оларга деткэмче кер-гүзери Советтерниң бүгү аякылдырыш ажил практи-касында кирген.

Улус депутаттарынын район Советиниң куусомуну медици-на дузанын органиастаары-нын, чурттагыч чонуну ка-дык камгалаарын аякыл-дыртыган доктаамал кичээл-геиде алган. Куусом хура-дарына яны-бүрү аарылар-га дуур демисе чорудары-нын, чурттагыч чонуну ка-дык камгалаарын аякыл-дыртыш талазы-биле район эм-илегениң комплекстиг пла-нын чыл санында көрүп, ба-дылан турар. Хулээп алды-нан шийтирлериниң күсөл-дөзүн дугайында дыңна-дыларын райкуусомуну «контроль шагига» квартал санында дыңнап турар. Со-

веттериниң кадык камгалаа, социал хандырылгы талазы-биле доктаамал комиссия-лары санитар-медицина алба-нынын аякылы, интернат-башкыларда медицина хан-дырылганын, эмчиниң дүрген дузанын чедирер черин, по-ликлиникалык, участок эм-илеге пункттарынын ажил-чорудулазын контролдан турар. Эмчи кадрларын-чонуну амыдырал - чурттагаларын-чонуну байдатынча чогур кичээл-гей угаанган болгаш чурт-талга шолу-биле, уруглар ийи-сады-биле хандырылга багай эвес. Бо айтырып, чи-жээ, Сарыг-Сеп, Бүрэн-Аксы, Бүрэн-Бай-Хаак көдээ Совет-терде эки тургустунган.

Устунде алдынып турар хемчеглериниң эки түдөөлө-ри бар: соолуг чылдарда халдырылгы аарыларын-чонуну аякылдырыш. Ие-чаштын медицина хандырыл-ганын кичээлге улагу. Рай-куусомда көрдүгөн ажил-чорон-биле уруглар эмиле-риниң, божудулага салбы-рынныч септелгенин чорудуп, эде дерши. Уруглар кучи-зын аякылган. Уруглар кон-сулятынын транспорттук. Бо айтырыш чугаалап ту-ра, бар четкестерин, кыска-даа бол, айтырып чугула. Ие-чаштын кадык камгалаа талазы-биле алдынып турар хемчеглерде чедир шийтир-леттинмейн турар чамдык айтырылгы бар. Уруглар кучи-зынын ажилдакчы доктаа-мал эвес, ону ажилдакчы-лар чедирешсе-биле тайыл-бырып турар. Садыг четкес-териниң чаштарга көрдүгөн холуксаалар, яны-бүрү чу-гулаан ховар кичи турар.

Районуну санжиданчы-ныч чурттагыч чонуну ка-дык камгалаарын аякыл-дыртыш талазы-биле дыңна-дыларын районуну ажил-аарыларын көдээ ажил-аары объектилеринде, садыг, Ш.Б. СЕРЭДАР, улус депутаттарынын Каа-Хем район Советиниң куусомуну даргазы.

Нагорно-Карабах автономнуг область бөгүн 60 харлаан

АЗЕРБАЙДЖАН ССР. 1923 чылдың июль 7-де Азербай-жан ССР-ниң Төп Куусечки Комитета Нагорно-Карабах авто-номнуг областы тургусканын чарлаан.

Виноград болгаш мал аялы, хевис болгаш төргү аргы-ры — карабахтарын эрте-бурунгундан бээр кылып-ла чо-раан ажилдары болур. Ол автономнуг областың үлөтүр бүдү-рүлгезиниң деңгели бөгүн 600 катап өскөн болгаш амгы үеде чамгыска хүнде безин бүгү 1923 чылда турганындан ийи катап хой продукцияны кылып үндүрүп турар апарган. Нагорный Карабахтын кылыгыларын Совет Эвилелиниң бүгү-ле булуңнарынча болгаш даштыкы 15 чурттарже чорудуп турар.

Көдээ ажилдагыда улуг чаартылгалар болган. Совхозтар-нын болгаш колхозтарын калбак четкизи тургустунган. Виноград өстүрер ажил мол адырларынчонуну бирээзи бооп турар. Мыйкыстыг бода малдын, хой-өшүнүн баш саны өзүп турар.

Ол область эм болур аржаанары-биле база алдаржаан. Турш-су (дустуг-суг) дээр аржаанга үндөлөш Шуш хоор-айда курортту тургускан, пансионаттарны туткан.

Карабахта революция мурунда чонуну онуну тоску незин үжүн-бичин билбес турган. Бо үеде областың үшкү кичизиле өрөнип турар. Өрөдиге черлери — техникумдарда, пе-дагогика институтунда, үччилерде, школарда орус, азербайджан болгаш армян дылдарда башкылап турар. На-горно-Карабах область Ленин ордени-биле болгаш Улустар-нын найыралы ордени-биле шаңнаткан.

ЧУРУНТАРДА: Нагорно-Карабах автономнуг областың най-ысыгалы — Степанакерт хоорай. В. И. Ленинге тураскаап ооң ады-биле адаан шөлде. Карабахтын Бакунун 26 комис-сарлары аттыг төргү комбинатынын пас-тавычычы Саада Орбелян (адаанда чураткан) беш чылдын дөрт чылынын даалгазын кууседишкен. С. Орбелян — ССР-ниң Дээди Со-ветиниң депутаты, Азербайджанның Компартиязынын ТН-зынын кичигүнү.

О. ЛИТВИННИН ФОТОЗУ.

СЭТА-нын фотохрониказы.

Бистиг төрөөн Тыва-мыс-тын кайы-даа булуңунда ат-суралыг кичилер эңдерин. Хоочун малчын, дүрүңгү-лүг механизатор, алдарыг артист... Оларын дугайында солун-сеткүлдерге хун бүрү бижип турар.

Даванат ажилын ак сет-килдиг кууседиң чорур, мергежилге бердиген иш-челерин аразында доварлар база бар. Мең Черби суураа школа-интернатын повары Ольга Дмитриевна Березни-на дугайында кыскамы-биле чугаалаксым.

О. Д. Березни-на Черби суураа аякылдан бээр чурт-тал келген. Ооң өмүдү эки, фронтунго моон аяктыган.

Сут-Хел районуну «Алдан-Маадыр» совхозта хой кыргылазды бо хүнерге кичи түлүк чоруп турар. Манчуретини кыргылазды чонуну чаалаглаткан малды органиастыг кыргыры үргүлчүлөп турар. Ажил-аарынын Ан-Даш салбырынчонуну төвүнде кыргылазды пунктуунда бо хүнерге чедир он аягы кодан хойну кыргып доос-кан.

«Чай серини болганы-биле хойнун дугу чунгакталып, хозвазан, ыңчангаш дүңтүк дөңкени чини-тир» — деп, малчынар чугаалаанып турар. Кыргыччыла хойдан ортумаа-биле 1 килограмм 500 грамм дүңтүк кыргып ап турар.

Ан-Даш салбырынчонуну мурунчы хойнуу

Ш.Ы.Н

ТӨРЭЭН ИЕЗИ ДЕГ

Ада-чурттуң Улус дайын доостурга база маааа эки келген. Ыңчалза-даа Төрөөн чуртунуң хозастагы дээш тулуучушкунарга кирген турган, балыгдалган. Ооң уламында үр болбайн мо-чон. Ольга Дмитриевна че-де уруу-биле кады артып аяктыган.

О. Д. Березни-на эм 23 чыл дургулаанда Чербинин психи-атрианадагы поварып ажилдап турар. Дүрүңгүлүгү улагу. Ооң кымыл беткелген чонуну шынары-даа эки, чаштарга мыаа база медер-гей. Каяа Ольга Дмитриев-на-ныч ажилдары элчээ чедип кыргы, чаштар ону үл-лөп кыргы. Төрөөн иези кел-ген-биле домей. Кандыг-бер ажилга дуулажырып ху-лаанчыр мырынар эмгектен. Ынакшылды ийи-чылдык хараа-лап турарынчонуну бир аягыр бо.

Чурунта: Ан-Дашта кыргылазды пункту-зуна кыргыччылар дүң шынарын хына-дып турлар.

О. ОХЕМЧИНИН ФОТОЗУ.

Политиктиг болгаш экономиктиг өөрөдиге чылынын түңнелдери

АМЫДЫРАЛ-БИЛЕ ХОЛБАП...

Политиктиг болгаш эконо-миктиг өөрөдиге систематиз-минең 1982-1983 өөрөдиге чы-лынын четкелештериниң СЭКП ТХ-ның «Идеология, полити-ка-кижизилдиги» ажилды улам ылай өнжидериниң ду-гайында. «СЭКП-нин XXVI съездинин шийтирлеринде түштүк партия өөрөдиге улам сайыраңгайжыдыр ду-гайында» болгаш СЭКП ТХ-нын, ССР-ниң Министрлер Чөвүлгенини, ВПС-тин, ВЛКСМ ТХ-ның «Ажилчы чонуну экономиктиг өөрөдиге ийи болгаш кичизилдигеи өнжидер дугайында» док-тааларына дүштүр кылган.

Өөрөдигеиң бүгү хевирле-ринге хаара туттуган 4564 дынакчынын 1097-ни комму-нистер, 167 пропагандист 122-ни партия кичигүнү.

Өөрөдиге чылынын эгелээр мурунда пропагандисттерин болгаш партия органиаста-ларынын секретарьларынын семинарларын район болгаш совхозта төптеринге эртир-ген. ССР-ниң Аш-чөм про-грамманын, ону районга боттандырылган, он бирги беш чылда районуну эконо-миктиг болгаш социал хем-чегелериниң планынын дугайында лекцияларын семинарларга чорудуп. Ол ийишпал эртеринге методиктиг сумелерин берген бол-гаш өөрөдигеи амыдырал-биле холбарыпче пропаган-дисттериниң кичээлгеи уга-ндыган.

СЭКП райкомунуң чанында тургустунган политиктиг чы-рылышкын кабинет болгаш экономиктиг өөрөдиге чөвү-лекти партия, экономиктиг өөрөдигеи өнжидериниң, пропагандисттерге, парторгана, аякылдарга болгаш ажил-аары удуруткучуларынга

дуулажырынын база кичээл эртериниң, өөрөдигеиң чоруп турар байдатын хы-лаарын боттандырылган тал-лазы-биле тускай хемчеглер-ни аякылды кылган, ол ба-гаар негеденин кылып кел-ген. Экономиктиг өөрөдиге чөвүлгениниң кеңигүнери болгаш СЭКП райкомунуң дээлери онаашкан ажил-аарынын айда ийи улаа барып, хынаалдан өөрөдиге чылынын дургулаанда чорудуп келген. Кичээлдерге олуруш-кан, ооң сайырылганын кыл-дып, чедер четпес айтырыл-гыны ийирип, пропаганди-стерге арга-сумени берип тур-ган. Чөвүлгенин хурадалары-га чыл дургулаанда «Чыраа-Байыс» совхозта, районуну төп эмилегенинде, Чаданна-нын үлөтүр комбинатында болгаш «Сельхозтехника» райо-нар аразынын катты-жылкынында политиктиг болгаш экономиктиг өөрөдигеи чоруп турар байдатын дугайында партия органиастаарынын секретарь-ларынын, удуруткучуларын информациязын дыңнаган.

Политчырымышкын каби-неди чыл дургулаанда пропа-гандисттерин район масшта-птыг бир, ажил-аарыга үш семинарлар эртирген. Өзек лекциялардай аңгыла, пропаган-дисттериниң дургулаа сол-чуглазы болгулаан. Анаа ра-йонда эки пропагандисттер З. К. Ондар, А. Б. Монгуш («Алдан-Маадыр»), К. О. Оттукай (СЭКП-нин XXII съездин аттыг совхоз). К. М. Д. Суттүг-оол («Искрадан») болгаш оон-даа өскөдөр бот-тарынын пропагандисч арга-дуржулазын өөрүгө чугаа-лап бергенер.

Экономиктиг өөрөдигеиң практиктиг угаанышкынын

куштөдирери-биле чамдык совхозтарда экономика каби-недин дерш тургускан. Со-лаахтун, районуну экономик-тиг көргүзүлгенин демгедер стандарттерин, плакаттарын, бүдүрүлгенин мурунчыла-рынга тураскааткан стед-пропагандисттерге болгаш дыңнагычылара политиктиг, экономиктиг литературалар, солуннар, журналдар көктө-лери ында бар. Ол ийишпал Чаданна-нын № 3 КМК-ында, автотранспорт бүдүрүлгези-ле, ортн септелге-тудат уча-стогула. № 1, 3 ортумак школарда, район эмилеге-инде экономиктиг булуңнар эки дериттинген.

СЭКП обкомунуң семина-рына 99 пропагандист өөрө-ген, марксизм-ленинизм уни-верситетинде бот-өөрөдиге-биле 14, партиянын дээди школарында 3 кичи өөрөнип турар.

Политчырымышкын каби-неди хоочун болгаш эки ажилдыг пропагандисттерин дуржулазын нештердир ажилды чорудуп келген. СЭКП-ниң XXII съездин ат-тыг совхозтар пропаганда-ныч М. Б. Долаанчын «ССР-ниң Аш-чөм программа болгаш совхозка ону боттандыры-нын хемчеглери». «Искра» совхозта Бажи-Алаак орту-мак школанын башкысы К. М. Д. Суттүг-оолдун «В. И. Ленин өөрөдиге биле кичи-зилгенин тутуш харылаа-зын дугайында» деп тема-ларга кичээл эртирген мето-диказын үлөтөр кылдыр та-йылдылаан делегенин кыл-ган. Пропагандисттер Б. Е. Куулар, Н. С. Ондар, С. М. Д. Куулар, Х. Т. Монгуш, А. Э. Сат, М. Ч. Монгуш оларын «Районун эки пропагандисте-ри» деп стедяде кичирген.

Аныак коммунистериниң марксизм-ленинизм билин бедидери-биле Чаданнада үч, «Чыраа-Байыс» бир полит-школаны органиастап тур-гускан. Ол школаларга ки-чээлдерин СЭКП райкомунуң ажилдакчылары болгаш пар-тиком секретарьлары эртир-ип келген. Эртен өөрөдиге чы-лында школа бургулаа өөрө-диге программанын баагар сес кичээлди эртирген. Шко-лаларда хаара туттуган 109 аныак коммунистер болгаш кандидаттар кичээл бүрүзү-гө идеялар кичирип, маркс-изм-ленинни билгилерин чүткүлдүг ийиңдип алган.

Эртен өөрөдиге чылынын түңнел-биле «Чыраа-Байыс», «Алдан-Маадыр», СЭКП-ниң XXII съездин аттыг совхоз-тарда, райпо, төп эмилеге ко-лективтеринде политшколар багай эвес көргүзүлгелер болган. Дынакчыларын бе-леткени 37 реферат (тема-лар аңгы-аңгы) тергин эки деп үлөткөн.

Партия, профивел болгаш комсомол органиастаары база ажилдагы удуруткуч-лары кичээлге салып, уду-руткучлар, специалисттер ботта-ры кичирип турар терлерде по-литиктиг болгаш экономиктиг өөрөдиге чогур деңгеле, ажил-аарынын планын онаа-далар куусулдес эки болур деп чүвени практика көргөс-кен. Ооң чыккында «Алдан-Маадыр», «Чыраа-Байыс», СЭКП-ниң XXII съездин ат-тыг, «Искра», «Большевик» совхозтарын адап болур. «Ал-дан-Маадыр» совхозтун ди-ректору М. Донган, кол эконо-мист К. Монгуш олар ай ча-нында пропаганда-ныч чы-гула дынакчылык кылган, ажил-аарынын план куусул-десин дугайын чугаалап берип турар.

Районга коммунист күш-ажилды кичирген.

И. БАЛДИР. СЭКП Чөөн-Хемчик райо-нуун пропаганда болгаш агитация кичизилдин эрге-аскениниң өрлөкчизи.

А. ТАВА.

кууседиң турар. Олардан ду-за дилөөн меңээ хушун кайы-даа эңиле, кичи-мал-даа келер болгай. Ылдыг тур-буле, Эрлин суураа ортн уду-ру албанын телефоннары ажилдавайн баар таарыла-лар бар. Үрүмкү үрелишкын-нени болдурбазын хем-чегерин баш уду-ру алары чу-гула. Харылаа шугумуда

хажыдышкылар бар болза, дарын чайладыр. Оон-биле лады О. телефонче кайгы-ла чылдаган чон чеге ме-ме меңээ кичирер чоруктар бар. Ылдыг меңээ-биле өрт алба-нын ажилдакчылар Ма-рен, Бай-Дар суураага каш удаа четкызын.

А. ТАВА.

ФАШИСТИК „ЦИТАДЕЛЬДИН“ БУУРААНЫ

Дөртөн чыл бурунгаар, 1943 чылдың ноябрында, делегейни аягы дайынына эй улау тулчуушкунунун бири — Курск тулчуушкуну эгелзди. Ук тулчуушкуну совет шериглер 30 немец-фашисттик дивизияларны, оон ичинде 7 танк дивизияларны чыла шапкан. Курск тулчуушкуну түнели бүгү делегейге улуг салдарын чедирген. Чүд дээрге фашисттик Германия бүгү буураанын мурнуна турар болгон оон бүгү аштырышкыч чалган чок дээрин делегей биенге.

Курск чоогунга немец-фашисттик шаап халдаашкынын буураанын «делегейни» ийги дайынынын канчаар төнери баш бурунгаар тодораткан. Курск соонда гитлержи шериглер бичи-даа оңгарым шыдааган болган 1945 чылдың майга чедир үргүзүп аткаар-деп ууржуга таварышканын дээр англи төмүсчү Д.ж. Джукс демдээлз. Америка журналист болган төмүсчү Солсбери Курск тулчуушкунун дугайында мындай түнели кылган: «Ол дээрге делегейни ийги дайынынын эй улау тулчуушкуну болган болгон танкыларын киржигендиги талаш-биле юстүп көрбөз согушкуну болган».

Курск тулчуушкунун шиптирген салдарын ычана гитлержи генералдар база хүдзүн көрбөс арга чок бол-

ганнар «Цитадель» деп бистик операциянын челимче чок болганын түнелинде бис шиптирген аштырышкында таварышкан бис — деп, Гудеран бижзэн.

Ычалаа-даа делегейни ийги дайынына Курск тулчуушкуну укур-дузанын бичелер, төгүтүп хажылар дээр авторлар база эвезшес. Олар, чижээлээр, «Цитадель» деп немец шаап халдаашкы кызым соругуна салып турган, ычанаа оон буураанын стратегия укур-дузанын бооп шыдаас суг-суг деп чууруп туралар. Ол дээрге көгүс шим эвез, керек кырында байдалга шуут дүшүсчү чүе-дир, «Цитадель» операциянын белетке-ли, оон боттадырынганы мөөнөтүнүн күштерини саны чүтү көргүзүп туралы дээрге, Курск чоогунга шаап халдаашкыны гитлержилер эй шиптирген, хам соругуна салып турганар. Ол дээрге Совет Армиянын күштерини чыла шаар, оон курдуган стратегия челим-кышты дедир эгелер, фашисттик блокут сандарышкында камгалар болган дайынын чорудулганын боттарын ажитып кылдыр эскерткен дээр немец-фашисттик комендант баш мунга ора-далышкыны болган.

Гитлерин ат салганы, Курск чоогунга шаап халдаашкынын белеткелдиги дугайында

вермахтын дээр комендант-лазын № 6 дивизиянда мында деп оонап айткан: «Командир бүрүзү, анаа солдат бүрүзү ук шаап халдаашкынын шиптирген укур-дузанын оон ханымы-биле медерен билген турар укур-дуг. Курск чоогунга тилекеге бүгү делегейге чырыткылыг чалыш бооп чайнаар укур-дуг».

Курск ээптээнге шаап халдаашкына эй эки шиптирген шериг нескетерин, эй эки дээр чепсетти, эй эки комендант дилерин, эй эки ок-челетти айткан турган. Вермахтын 48-ки танк корпусун штаб начальниги турган Ф. Меллен-тин бижзэн болза, «оон мурунда чачыс-даа шаап халдаашкынын шак ычтар болган каян-даа белет-кеп көрбөз».

Курск чоогунга дайын 50 шиптирген дивизияларны, оон ичинде 14 танк болган моторжуктан дивизияны мөөн-дзэн. Нинти-биле немец-фашисттик бөлүгүшкүндө 900 мун хире кижиле, 10 мун хире укур-боолар болган мөөнөт-тар, барым 2700 танклар болган болу чорупу шаап халдаар аар боолар, 2 мун ажит самолеттер мөөнөтти-ген турган. Фашист уурдугула 1943 чылдың июльга чедир Германияга бүдүргөн «панте-ра» болган «тигр» деп чаа танкыларын барык шүтүзүп,

ол ычанаа күчүзүгү кук-биле шыпкан «фердинанд» деп бо-ду чорупу укур-бооларын Курск чоогунга чоруткан.

Ындыг улау күчүзүгү бөлү-лежикши «кызыттар» ажитла-шп халдаашкыга ажитла-шп улау стратегия соругуна-лыг операцияны белеткен турган, ычалаа-даа оон Со-вет Армиянын маалым болган мергенчилер укур-дугу-нышкыны үзө шапкан.

Июль 12-де Барым болган Бранск фронтундагы совет шериглери Орл дивизиянын укур шаап халдаашкыны шилчезе, а Воронеж фронтуну мурнуу чүктен курскуе чаа булган кирерин орадалган дайынын бөлүгүшкүндө Прохорова чоогунга улау согушу таварыштыган. Оон түнелинде Курск-Орл ээптээнге байдал унданын-биле эскерлер, немец-фашисттик шериглерин чыла шиптирген дээр дээр улау тодарай аларган. Со-вет шериглерин согуш-кынарына таварышкан «Топ» деп немец-фашисттик армияларын бөлү шаап хал-даашкынын хөдөлгөнүн-нерден ошалааш камгалаш шилчезе.

«Цитадель» операцияны со-сактырып болган Харьков-Орлун бүгү шүтүмүг камгалаш шиптирген дугайында шиптирген вермахтын дээр номандылыгы 1943

чылды июль 19-та хүдзүн алган, чүд дээрге мунга гит-лержилерин Орл бөлүгү-жикши совет шериглерин бөлүгүшкүндө таварыш чыган турган.

Синиляга эвилетчилер бот-тарын десантны дүжүргөн болжожок, ол-ла бүгү үе дү-гуна совет-термин фронт, мунда Германиянын кол күштерин чардытырар база оларын чыла шаарын үр-гүзүлүшкуну турган. Ол үе-де гитлержи Германиянын бугу шериглерини 72 хүзү со-вет-герман фронтунга дайла-жип турган. Чогуна-ла мунга эвез эвилетчилер Синиляга эвез белем дүжүртүп алыр аралыг болган, а Курск ээп-тээнге Совет Армиянын шаап халдаашкыны Италияга эвез каш дивизияларын ошкар дээр гитлержилерин планна бураткан.

Вермахтын шиптирген стратегия бөлүгүшкүндө чыла шапкан Курск тулчуу-шкуну совет шериглерин тилекези совет шериг стра-тегиянын, оперативтик мер-жектин болган тактика-ныц немец-фашисттик армия-нын дайыны мергендилер артык шынарын тодарай көргөсөн.

Анатоль ЯКУШЕВСКИЙ, полковник, төгү эртем-неринин кандидаты.

МОСКВАДА, ол хой миллион кижиги хохорайла, белек-белек бамбарын ара-зында ары өгөрлө, Москвада К. А. Ти-морева аттыг көдө ажил-агый акаде-миянын арызын өгөрлө турар.

Ол чүдө оордиге соругуларын күт-селин чүрз эвез, харын база эртем-ши-нчилер болган селекция-ажыкжиге ажилын баазы база бооп турар.

Ында ары ажил-агыйнын кафедралы-кып бамбары ажилда, чүртүг өскө-дө институттарын студентилер пра-ктиканы эрттир туралар.

Ында карпат уксанын арылар-биле кафедралык 15 чыл ажит үнени шипти-селекция ажилын кылп келген. Оон түн-елинде ол кафедралык селекциялап, тургус-

кан чигир арыларын Украин ССР-нин бүгү областтарына, Россия Федерациянын, Белорус, Латвия, Таджики болган Узбек эвилетчилер республиканын хой-хой областтарына өстүрерин таарымчалыг деп сүмелер турар.

ЧУКУТА: (салагай таладан он тала-зынче) ары ажил-агыйнын кафедралы-кы профессор, биология эртеринин доктору Гурген Арташесович Аветисян, кафедра эргелескени, көдө ажил-агый эртеринин кандидаты Вадим Алексан-дрович Губин болган Улангадан келген стажер, Ленинград университетин до-зукчуу Эли Сервадза оларын карпат породам арыларын көрүп турар.

Н. АКИМОВТУН фотоу. СЭТА-нын фотохроникасы.

ТЕЛЕТАЙП ДЫЦНАДЫП ТУР

БУХАРЕСТ. Румын улустун национал байырталына — Румынияны фашисттик дарла-даа хостаанын хүнүнө ал-дар болдурган социалисттик чарык чүрчө калбарган. Ол байырталы август 23-те дем-делээр.

Чарык чыл палатан а-жыр 120 мун тонна хохор-дугу Фиништер Пеудра; Кипшлуан; Муселд шах-тарын коллективтери берген. Празова эзелтин машина тулчуларын алды ай дүрү-зүндө пландан ажыр 250 мил-лион лей аныктып продукция-ны бүдүргөн. Эске-даа кол-лективтер — күш-ажылы — чед-дикчилеринин рапорттап тур-дур.

ЛОНДОН. Великобритания, ийги металлургия өлүгү-рүмиске таварыш турар. Консерваторларын чааа на-ционал экономикага ажи-тасууларын кызыгыпкан, «Бритиш стил» деп британ ме-таллургия корпорациянын бирдигине эвезжээн. Ычана-гаш администрация ажилчи-лерин ажитдан үндүр дээр шиптирген хүдзүн алганын паралаага дыптанган. «Бри-тиш стилдин» төлөкчелери Я. Макгрегор ажил чоктар-ныч саны удаас 10 мун чед-дир деп медээлз. «Таймс» солун айтп турар.

1979—80 чылдарда корпо-рацияны бүдүргүлгелерге ажилчыларын саны 166 мундан 78 мун чедир кызы-рылган деп, солун бижзэн.

АММАН. Эрге-чачырада ба-рын уелдиг «Ливуд» партия-лар эвилеленин ат-сураанын чүртүг кулазыны дугайы Израильге хой-интинин санал-овалын алганын түнелдери херечелен турар.

Бегинин кабинетини даш-тыкы политикага агрессия уг-ланымшыны, бирг ээлчеге

Ливанда ханыг үгелдиглери, а ол ычанаа ажилчы чоно-арын амырал депчиле даа кулазынында чедирген чога-ны оон экономикага полити-каны Израильге шыгым таар-ымас чорукту болдурп тур-дур.

Дайынга улау хой мун кижиги кызыкчыны чысаалар сомул үеде Израильге улау тодорайларын болган. Болу-пун чүртүгү камталарын-ның үндени эрге-ажылы херекке албан барын үгел-диг чыгырчыларын чаааа чысаалдарын киржикчиле-ри пыгыны шүтүмүзүз.

ЛА-ПАС. Боливиянын та-раачыларын ийги нацио-наль сөмдөниин делегатын демократия болган чогуу чазан эвилел дүрүм бугаар чазан долгандар улам сый-кы каттыжарыч чүртүг улау массаларын кийгирган. Та-раачыларын национал кон-федерация-биле болган улау профсоюз каттыжарычын — Боливияны ажилчы төү-биле чазантк эвилелни бы-жылдарын эргежон чугула-нын хүдзүн алган политикаг декларацияда оонап дем-делз.

Демократия дээр, империа-лизмдин болган колонизм-ини кичириген. Боливияны бүгү хохор дээр демсел-диктатору бугу-чүрүмү катп турдугу дээр калды-даа орадалышкынын шипти-рген сый шаары — амы-уеин эй чугула соругулары болуп турарын Боливиянын тарачын «массаларын» тө-лөкчилери демделз.

КАБУЛ. Афганистан Демократик Республикасы даш-тыкыдан малаан турар контре-волюст дээрбечилерин улау-каар чедикширин чоруп турар. Бахтар агентствонун

ПАРИЖ. (СЭТА). Заир шериглерин баштайгы незо июль үште Чадтын баймыс-ла Идиамеда чедо бер-ген. Ол француз чөлүктө-лериин жандарык хүдзө-лери күдөдирине өрөдип, белеткел 250 шиптирген ко-мандостарын тургустунган. Киншаса оларын-биле нады Чадте бир эвезо штурмови-ктерин, а ол ычанаа америк бүдүргүлгөн «С-130» дээр ийи транспорт самолету ба-за чоруткан.

Чадта Заирин элчин Рей-тер агентстволорго берген и-тергелдугуна Идиамеда амы-уеин баштайгы Хи-сепи Хабриен эртенге ол бүгү күштерин берген чугу-лааган. «Ол оларын ам бе-ли ажилга эгелз берип болур» — деп, элчин чугу-лаан.

Заирин шериглери Чадте чорутканын таймыралаан, солунлар. Киншасын тала-зында Франциянын, АКШ-тын болган Израильдин ту-руп, аяа шериг болган сан-хо-биле дузалы турарын демделз. Ливаниян Динаа дээр информация агентствы-нын айтканы-биле алыр. Заирин болган боттарын шериглери Чадте чоруду-күзүп турары шиптирген Египет болган Суданын импе-риалисттик эрге-ажыктарын

ЗАИРНИН ШЕРИГЛЕРИ ЧАДТА

шым эвез» чоруп-тур деп биж-зэн.

ТРИПОЛИ. (СЭТА). Чадтын согу талазында Национал чангыс элтин шиптирген ча-лаанын турар. Бардыг коор-айга болган паралаага конф-еренцияга Гукун Уддэй АКШ-тын администрация-ны дугурушкуну бугаар Франция Хабриен бугу-чү-рү-мүг шериг дузалышкын күштеринин турары ча-улу-стун боттарын хоста-ны болган хамаарышпас чо-руу дээр демселди үргүзү-лүргө шиптирген улам күштерин аларын меде-лз. Француз шериг техни-

казы-биле кады. Назамеда боо-чепкен АКШ-тан, Па-рижден болган Египеттен база көп турарын ол дып-танган.

ПАРИЖ. (СЭТА). Национал чангыс элтин шиптирген ча-лаанын даргазы, Чадтын на-ционал хостага фронтунун (Франция) ууртукчу Гукун Уддэйнин шериг чүрт-тук согу-чүр болган топ кездэе үш хоорайлар база эзелет алганын Франс пресс агентство дыптанган. Чүртүг наймыс-ла Идиамеда бай-дал «шөлз» деп, ол агентство медээлз турар. Ынчалоок Чадта паралаа агентствозу-

нун дыналып турарын бугу-гаар алыр, барым талакы чамдык чүртүктарын, ычанаа АКШ-тын чазактары ботта-арын хамаарышпас Иди-амеда хохордан көжүрүп үр-дүрени белеткен эгелз бер-ген.

Заир бодун шериглери чоокку үеде Чадте немей чо-руу деп турарын, Заирин шериг, самолёттар Гукун Уддэйнин шериглерине улау дайын чорудулганын херек кырында киржип эгелзени даштыкы информация агент-стволары дыналып турар.

ИЗИГ ЧУУЛДУГ-ЗУНУУШКУН

УЛАН-БАТОР. Социалисттик чүрттарын улау партия болган күрүне ажилдашкы-ларын Москва укуржышкы-нына хүдзүн алдыган на-ды кылган медээлзден чүд-дери бүгү моол улустун мурундан Моол Арат Рес-публиканын чааа изин-биле чүдүлгүзүп болган деткин турарын алгелз.

Делегей болушкунуна-рын кедерге аймакдыг кат-тыжарышкыны, ялордуг дай-нын кызынын ошолдун, че кичээлге ол документ база катп хаара туткан деп, МАР-ин чазантк медее-лде чугулаан. Тайбынча, чачыруушкынынын бол-дугу калды ажилдашкынын политикага эй кирерин чүд-дери бүдүштүг аны-дукка социалисттик чүрттар бөтүг болган боттү бугу-биле ба-дыткан. Делегейни дүш-күртүг чоруп кошмалар болган дайын кызынын чалдыр талазы-биле тем-чегдерин Варшава Керэ-зиян киржикчилер күрү-лерин Прагага хүдзүн ал-дыган Политикаг декларацияда көдүргөдгөн камбак программага боттүг мөзүлү харым бөрүчеге Барым чү-тү олар кийгирган.

ДЕЛЕГЕЙГЕ ТАЙБЫНН ЭРГЕ-АЖЫКТАРЫ ДЭЭШ

ВЬЕНТИН. Социалисттик чүрттарын улау партия болган күрүне ажилдашкы-ларын Москва укуржышкы-нына хүдзүн алган нады медээлзден лаос боттүг деткин турар деп, Лаостун Улусту-революст партияны-ныц ТК-зын органы «Паса-сон» солун бижзэн. Кижя тө-редетенин чырыткылыг пе-дир үежик, дүшкүргөдгөн

ЧАА МЕДЭЭЛЗЕР

чорукту чачыруушкыны болган бүгү делегейге тай-бын эрге-ажыктары дээр дайын кызынын чалды-рыч чүдүк салым турар Варшава Керэзиян киржик-чилер күрүлгелерин ийги-кейге күрүлгелерин ийги-кейге медеегел үнели салым-кынын кирин турар-дыр деп, ол оонап демделз.

Совет Эвилел болган Вар-шава Керэзиян өске-даа кү-рүлгелери бунинг идеалдар-ын уурдуга болдурган, бү-гү улауларга ажиты берги деп практиктик түнелдери чедип алырчеге улаулар орукту таймыш чок салым турар деп, «Пасасон» айт-кан. Хосталган ажи-лорон-лери экономикага болган со-циал хөжүмдөдгөн пегеделе-рине ажилгаар төлөдө, кенери болган шериг ча-рыгдаларын кызыр тала-зы-биле тодарай кемчелер дугайында чугулаашкыны-нары эрттир деп НАТО чүрттарыга кийгирган ба-дыр чедир укурдугу.

ЧИМЗЕНИШКИН-НЕРГЕ УДУР

МАПУТУ. Мозамбикке чаа нинител тулчуушкуну эртерин орадалыш турар дай-зынанын сонаал чок тым-вешинишкыныне мозамби-к улау чачыс эвиз болган сый каттыжарышкыны улауларын тургузар укурдугу деп, Фрелимо партиянын даргазы, Мозамбик Улау Республиканын прези-дентин Самора Машел ме-дээлз.

Колонизм болган реал-ны күштер улауларга улау боттарын тергилелди кам-галап арттыр дээр оларын

ларде эжелекчилерини туруш-кын болган Бурдж аш-Шамали дээр палестин ла-геринин чогуула постуун атакалаан.

Израиль эжелекчилерге улау ажил чончү эрес-лауу демсел, партизан-жарын эжелекчилерге тава-рыштырган согушкунуна Ливаниян чогуула улаула-нышкыны тура-соруу изра-иль дайнымактар башы шыдаар шипек чогуу хереч-иле турар деп, Ливан ком-партиянын ТК-зын Полит-бюроуун Бейрутта парла-чарлаа медеегелде чугу-лаан. Ливаниян тамдык ра-йоннарында шериглери «үзүктөн үндүренин» на-рыл панын ол медеегел сойгалар көргөсөн. Агрес-сорлар ол панын боттарын бүдүргөдгөн кылдыр чор-дур орадалыш турар до-кументке оонап демдел-з. Патриоттарын хөдө-лишкенирин түнелинде изра-иль эжелекчилер чид-риглерге таварыш турар.

ХАНЫ КРИЗИС

ЛОНДОН. Экономиканы күрүне секторун херелд-дирге ажи-лоронлор до-дөлөжүшкыны кызыр-дыг чааа политикага ула-мындал Волкостратия-ны дээр-орук транспорту ханы кризисте таварыс бер-ген. Демар-орукчуларын на-ционал профсоюздарын дар-газы П. Паркер ол дугайы дыптанган.

Амгы үеде он-он мун де-мир-орукчулар ажи-л чок артык деп ол демделз. Ол азырын ам-ада 36 мун ажилчы чонолары чоокку чыл-дарда оларын санына кире

бээр, чүд дээр, «орутла-ныг болуру хандыр» ди-жир соруга-биле анги де-мир-оруктар эргелес оларын ажилдан үндүренин планна турар. Оон аянда, ажи-лоронлор чедикшизини жу-рунда чүрттүг на магист-ралдарындан 3 мун кило-метр дүртүг демир-оруктар-ны кызырар планна тур-дур.

НАРЫН БАЙДАЛДА

ГАВАНА. (СЭТА). Кариб нинителжелегенин (Кари-бон) кижикчилер чүрттар-ны күрүлгелер болган ча-зактар баштынынын дортук чөүлөд хуралы Дри-нда биле Тобогонун намы-салам Порт-оф-спейн хоор-айда чачыс элти бижы-лаарынын зоуулары-биле ажитыгган. Ол намы деис-кюрин анги дыпал чугу-ла-жыр 13 күрүлгенин тө-лөкчилери мыла киржип турар. оларын арында Тринида биле Тобогонун чүртташкынына хүдзүлүг дин утуктугун гревала премьер-министр М. Бишоп баа бар.

Кариб бассейнин деис-кюринге хамаарыштыр Ва-шистонун агресси угла-нышкынын уламдан Кариб күрүлгелер келер-гей нарын байдалда амы чөүлөд хурал ажитыгганын мыла демделген турар. Рей-ганын политиказын ур-жуу-биле Карибон кижикчи-лери чүрттарын арында сандыг харылаалары база дала чидилген. Ол айт-кылар харын чөүлөд ху-ралын хүн чүрүмүндө кир-ген.

(СЭТА).

ШВЕЦИЯ. Ол чүрттук чазантк «НАС» дээр чаз, хой соругулаш шүргелекчи самолётту кылп үндүренин эгелз деп шиптиргенде улаулашынын иере-дирини масалыг чысаалы Стокгольмга «НАС»-тын төлөкчелери сонаалар — деп кийгиргынч ааа-биле бооп эркен. Ону турар, тургугар швед үндүртүг төлөкчеле-ринде 25 млар ажит крона-акшны хамыр алар.

Чысаалганнар хоорайны топ кудумчуларын тавааран, швед риксдальн (пар-ламентини) бажыныч чангына бары митингке чыгаалар. Чаа дзынч шүр-тедекчи самолётту таваар дээр-ге, Швецияны АКШ-биле болган НАТО-нун бөлү-ленишкени-биле шериг талазы-биле чаа ажилдашкы улам-на ханымы-биле ки-рери болдур деп митингин киржикчилери чугулап турганар.

Прессенбильдин болган СЭТА-ны фотоу.

БЕРЛИН. Бойдусту камга-лар болган гидрометеорология талазы-биле СССР-ин болган ГДР-ин арында эртем-техникти кады ажилдашкы дугайында ат санышкыны Берлинге болган.

Улау ажил-агыйна гидро-метеорологтук шиптиргендер-тин түнелдери болган бой-дус байлан боттук ажилга-лар дүржүлгөдө көрүлгөн.

Бойдусту, бирг ээлчеге агар болган суг бассейне-рин камгалар, шиптиргелер кылдыры чаа приборларын бугаар айтырлар талазы-биле шиптиргелер хобш-тырп калбартерин планна-тыган.

БУХАРЕСТ. Румынияны эксперименталдыг балык ба-азы турар Истрия хоорайда судак деп балыкты катеп өс-түрүр талазы-биле баазага баштайгы дүржүлгө ажилдар доогулган. Ийи миллион бай-ланын өстүргөн болган

Мамая Итшау хөдө салып кирген. Кылмал тос суг хөдөктеринде өсөр, нефели болган өске-даа үнелиг ба-лыктарын өстүргөн, Дунай уучине болган Кара Далай-ныч кыдык сугуларын чорудуп турар.

ТОКИО. Алдыг диче 25-ки япон антарктиктик экспедиция мрак аян-чорукте белеткелди доосан. Ноябрьда 47 япон поляржылар Сноа деп ста-цияме баяр деп турар. Кыш дүржүлгө эртемденер Ан-тарктикада бойдус болуш-кунуна, экологияны болган бойдус курлазын шипчи-лээр.

СТОКГОЛЬМ. Бойдусту камгалар дээр Швецияда сурагалыг демселчилерин би-рзэн Бьерн Гилберт Евро-панын улау порттарынын би-рзэн, Швецияда хөдөмчө та-лазы-биле ийги чеге турар хоорай Гетеборга агарын баксыраа оон чүртташкыла-

(СЭТА).

ХӨННУ КАЛЫП ТУРАР

САН-ФРАНСИСКО. (СЭТА). Рейтанын администрация-зын иштин болган даш-тыкы политикага амери-канын таарымас чо-руула калбарын турарын Гаулан институтун болган «Лос-Анджелес» таймс со-дундуг чонга салган айт-ы.

рылганын түнелдери көргөсөн. Бир эвез амы үеде АКШ-тын президентин-ныц согулаалары эрттир-ген болза, америк согушчу-ларын хой кези демократия партиянын төлөкчилери дээр бамдалар ийги. Ол тодаралдыг түнелдери

рини херечелен турары-биле алыр, айттыганын кижилерин чартындаа то-йу Каттыкан Штаттарын президентинин алаан ду-жаалыга боттарынын кан-ды тураларын дешидери кү-лөп турар демократтар У. Мондейл азы Дж. Глен-ди талазында бооп турар.

